

W swojej prezentacji dla ERA w Krakowie Oliver Lewis opíše rosnącą w Europie tendencję do przechodzenia z systemu podejmowania decyzji za ludzi niepełnosprawnych na system oparty na wsparciu. Przedstawi kilka spraw rozpatrywanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, w tym **wyrok** w sprawie *Kędzior przeciwko Polsce* z października 2012 r. W tej sprawie wnioskodawcę reprezentowała Helsińska Fundacja Praw Człowieka w Warszawie. Organizacja Mental Disability Advocacy Center (MDAC, Centrum na rzecz osób niepełnosprawnych umysłowo), którego Oliver jest Dyrektorem Generalnym, złożyła w tej sprawie **interwencję strony trzeciej**.

Sprawa Kędziora jest pierwszą polską sprawą dotyczącą zinstytucjonalizowania osoby z niepełnosprawnością psychiczno-społeczną (dotyczącą zdrowia psychicznego). Pan Kędzior został w 2000 r. ubezwłasnowolniony, a na jego opiekuna wyznaczono jego brata. Dwa lata później, sprawujący nad nim opiekę brat oddał go, wbrew jego woli, do instytucji opieki społecznej, gdzie przebywał przez dziesięć lat, bez możliwości wniesienia odwołania w tej sprawie do sądu.

To druga sprawa po sprawie *Stanev przeciwko Bułgarii* dotyczącej segregacji od społeczności, a inną podobną sprawą była *DD przeciwko Litwie*. Podobnie jak w sprawie *Staneva*, sąd uznał, że pan Kędzior „nie miał możliwości opuszczenia instytucji bez zgody jej kierownictwa. Nie mógł też wnioskować o przepustkę, ponieważ do składania takich wniosków uprawniony był jedynie jego formalny opiekun”. Rozpoznając naruszenie prawa do wolności, sąd uznał, że Kędzior „był pod stałym nadzorem i nie miał możliwości opuszczenia domu bez pozwolenia.” Potwierdzając opinię wydaną w związku z wyrokiem z 2010 r. w sprawie *Shtukaturov przeciwko Rosji*, sąd uznał, że przetrzymywanie pana Kędziora było nieuzasadnione i powinien on być mieć możliwość zakwestionowania takiego traktowania.

Jest to pierwszy wyrok przeciwko Polsce w sprawie tego rodzaju i powinien mieć istotne konsekwencje, które polski rząd powinien wziąć pod uwagę. Sąd podkreślił wyraźną w Europie tendencję w kierunku przyznawania osobom nieposiadającym zdolności prawnej bezpośredniego dostępu do sądów, tak by mogli zakwestionować status osoby wymagającej opiekuna prawnego. Biorąc pod uwagę zmiany legislacyjne dokonane w 2009 r., które skutkują tym, że osoby pod kuratelą mogą domagać się przywrócenia im zdolności prawnej, wnioskodawca miał ograniczone możliwości zakwestionowania sprawowanej nad nim opieki, sąd uznał, że doszło do naruszenia jego prawa do dostępu do wymiaru sprawiedliwości, gwarantowanego na podstawie art. 6(1) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Sąd przyznał wnioskodawcy odszkodowanie w wysokości 10 tys. EUR z tytułu naruszeń jego praw.

Pan Lewis przedstawi obowiązki wynikające z Konwencji ONZ w sprawie praw osób niepełnosprawnych ciążące na rządach państw takich jak Polska, które ratyfikowały Konwencję. Obejmują one m.in. obowiązek zapewnienia każdemu formalnej zdolności prawnej (co wymaga zreformowania systemu opieki i kurateli), zapewnienia pomocy osobom chcącym skorzystać ze zdolności prawnej (co wymaga przeanalizowania przykładów z innych krajów) i zagwarantowania systemów chroniących ludzi przez wykorzystaniem, przemocą i nadużyciami. Uczestnicy pragnący wziąć udział w wykładzie Olivera powinni zapoznać się z art. 4, 12 i 16 Konwencji.